

پنج سال پس از طغیان بزرگ مسمومیت با الکل متانول در رفسنجان

Five Years after methanol mass poisoning outbreak in Rafsanjan

محسن رضائیان^{۱،۲}

در خردادماه سال ۱۳۹۲ مصادف با ماه می سال ۲۰۱۳ میلادی یک طغیان (outbreak) بزرگ ناشی از مسمومیت با الکل متانول در شهر رفسنجان رخ داد. هدف از نگارش این سخن سردبیری، بررسی این نکته مهم می‌باشد که چگونه پس از پنج سال، جنبه‌های مختلف این طغیان در قالب مقالات علمی، منتشر و در اختیار جامعه علمی ایران و جهان قرار گرفته است؟ پاسخ به این سوال از آن جهت حائز اهمیت است که مشخص می‌نماید با توجه به وسعت طغیان و عواقب ناشی از آن، آیا مطالعات علمی لازم در خصوص مشخص نمودن عوامل، مدیریت و پیشگیری از رخداد موارد مشابه در آینده به عمل آمده است یا خیر [۱]. برای پاسخگویی به سوال فوق، جستجوی نسبتاً جامعی در منابع علمی منتشر شده به زبان انگلیسی و فارسی به عمل آمد که منتج به شناسایی سه مقاله مرتبط به زبان انگلیسی و یک مقاله مرتبط به زبان فارسی گردید. آنچه در ادامه می‌آید شرح مختصری از این چهار مطالعه بوده و نتیجه گیری نهایی بر عهده خوانندگان فرهیخته می‌باشد.

نخستین مقاله انگلیسی در سال ۲۰۱۵ میلادی توسط حسینیان مقدم و همکاران در مجله معتبر *Journal of Public Health* از انتشارات آکسفورد با ضریب تأثیر ۲/۱۲۵ منتشر شد. وابستگی سازمانی یکی از هفت نویسنده این مقاله، به دانشگاه علوم پزشکی کرمان و وابستگی های سازمانی سایر نویسندگان، مربوط به مراکز مختلف علمی و پژوهشی مستقر در تهران بود [۲]. در این مقاله، تاریخ دقیق طغیان از ۲۹ ماه می تا ۳ ماه ژوئن گزارش شده است. تعداد کل مبتلایان، ۶۹۴ نفر عنوان شده است که ۳۶۱ نفر از آنها در شهر رفسنجان و ۳۳۳ نفر دیگر، در سایر شهرهای استان کرمان و یزد تحت مداوا قرار گرفتند و تعداد مرگ و میر ناشی از این طغیان، هشت نفر گزارش شده است. در این مقاله، به نقش ارسال پیامک و برنامه رادیویی محلی در پیدا کردن موارد مسمومیت پرداخته شده است و در انتها به ضرورت تدوین یک دستورالعمل ملی برای مدیریت طغیان‌های بزرگ مسمومیت با متانول اشاره شده است [۲].

مقاله دوم انگلیسی نیز در سال ۲۰۱۵ توسط خدادادی زاده و همکاران در مجله *Journal of Occupational Health and Epidemiology* از انتشارات دانشگاه علوم پزشکی رفسنجان منتشر شد. نویسنده اول این مقاله از دانشگاه علوم پزشکی رفسنجان و دو نویسنده دیگر از دانشگاه علوم پزشکی شهید بهشتی بودند [۳]. این مطالعه با هدف تعیین اثر بخشی فعالیت‌های به عمل آمده در بیمارستان حضرت علی ابن ابیطالب (ع) شهر رفسنجان به منظور مدیریت ۳۶۱ مورد مسمومیت با الکل که به این بیمارستان مراجعه کرده بودند، انجام شد. روش جمع‌آوری داده‌ها با استفاده از بررسی مدارک موجود و مصاحبه عینی و مستقیم با مسئولین درگیر در مدیریت این طغیان در بیمارستان و معاونت بهداشتی دانشگاه علوم پزشکی رفسنجان صورت پذیرفته است. در این مطالعه

۱- استاد گروه آموزشی اپیدمیولوژی و آمار زیستی، دانشکده پزشکی، دانشگاه علوم پزشکی رفسنجان، رفسنجان، ایران

تلفن: ۰۳۴-۳۱۳۱۵۱۲۳، دورنگار: ۰۳۴-۳۱۳۱۵۱۲۳، پست الکترونیکی: moeygmr2@yahoo.co.uk، ارکید: 0000-0003-3070-0166

۲- استاد مرکز تحقیقات محیط کار، دانشگاه علوم پزشکی رفسنجان، رفسنجان، ایران

و در مدیریت طغیان، از چهار عامل هماهنگی (Coordination)، ارتباط (Communication)، کنترل (Control) و دستور (Command)، وضعیت عامل ارتباط نسبت به سایر عوامل، جایگاه مهم‌تری داشت. همچنین، از چهار عامل تخصص (Specialty)، وسایل (Stuff)، پرسنل (Staff) و فضا (Space)، عملکرد پرسنل قابل قبول گزارش گردید. نهایتاً، از سه عامل حمل و نقل (Transport)، درمان (Treat) و تریاژ (Triage)، دو عامل حمل و نقل و درمان در حد قابل قبولی گزارش گردید [۳].

سومین مقاله انگلیسی در سال ۲۰۱۷ میلادی توسط میرزایی و همکاران در مجله *Internal Medicine and Medical Investigation Journal* از انتشارات Mehrabani منتشر شده است. تمامی پنج نویسنده این مقاله مرتبط با دانشگاه علوم پزشکی رفسنجان بودند [۴]. این مقاله به بررسی یافته‌های بالینی و آزمایشگاهی ۲۵۲ مورد از موارد مسمومیت به الکل مراجعه کننده به بیمارستان حضرت علی ابن ابیطالب (ع) رفسنجان می‌پردازد. مهم‌ترین یافته‌های این مطالعه، وجود اختلالات بینایی (Visual disturbance) در ۳۹/۷ درصد و علائم گوارشی (Gastrointestinal symptoms) در ۷/۱ درصد از مجموع موارد بود. همچنین در این مطالعه، روند کاهش pcO_2 با کاهش pH در بیماران که جان سالم به در بردند، مشاهده شد. در حالی که عکس این روند در بیماران که جان خود را از دست دادند، مشاهده شد. همچنین، پذیرش سریع و بهبود شرایط تنفسی ناشی از اسیدوز متابولیک (Metabolic acidosis) رابطه مستقیمی با نجات جان بیماران داشت [۴].

بالاخره، تنها مقاله فارسی نیز در سال ۱۳۹۳ هجری شمسی برابر با ۲۰۱۵ میلادی توسط حق‌دوست و همکاران در مجله علمی پژوهشی دانشگاه علوم پزشکی رفسنجان منتشر گردید. از بین نویسندگان، تنها یک نویسنده وابستگی سازمانی به دانشگاه علوم پزشکی رفسنجان داشت و سایر نویسندگان وابستگی سازمانی به دانشگاه علوم پزشکی کرمان داشتند [۵]. هدف این مطالعه، بررسی علل مصرف مشروبات الکلی در شهرستان رفسنجان بود. بخشی از اطلاعات این مطالعه توسط پرسشنامه تنها از ۸۰ نفر از مسمومین با الکل جمع‌آوری شد و بخش دیگر به صورت مصاحبه وسیع با ۲۴ نفر از افراد درگیر (متخصصان، مسئولین و افراد مسموم) به دست آمد. نتایج مطالعه نشان داد که ۹۰ درصد از مسمومین تحت مطالعه، دلیل مصرف الکل را بیکاری و نداشتن سرگرمی اعلام کرده‌اند. همچنین، نتایج نشان داد که در برخی از زیرگروه‌های جامعه، مادی‌گرایی و فردگرایی، تبدیل به باورها و ارزش‌های قابل قبول شده‌اند و شبکه‌های مجازی و ماهواره‌ها به ضعف‌های اجتماعی دامن می‌زنند [۵].

References

- [1] Rezaeian M. Are scientific articles in health domain published based on the bulk of the existing problems? *JRUMS* 2016; 15 (2):179-184.
- [2] Hassanian-Moghaddam H, Nikfarjam A, Mirafzal A, Saberinia A, Nasehi AA, Masoumi Asl H, et al. Methanol mass poisoning in Iran: role of case finding in outbreak management. *J Public Health (Oxf)* 2015; 37(2):354-9.
- [3] Khodadizadeh A, Jahangiri K, Sharifian S. Hospital surge capacity management of methanol poisoning in an Iranian hospital: a case-study in Rafsanjan, Iran. *J Occupational Health Epidemiol (JOHE)* 2015; 4(1): 9-18.
- [4] Mirzaee V, Riahi Z, Sharifzadeh Z, Kardoust Parizi M, Adinehpour A. Survey on methanol poisoning epidemic in rafsanjan city in year 2013. *Inter Med and Medical Investingation J* 2017; 2(3): 84-9.
- [5] Haghdoost AA, Emami M, Esmaili M, Soberinia A, Nezhad Ghaderi M, Mehrolhassani MH. Survey the status and causes of alcohol consumption: A case study of the epidemic alcohol poisoning in Rafsanjan in 2013. *JRUMS* 2015; 13(10): 991-1006.